Even voorstellen Wouter Peters

Wouter Peters

Onlangs ben ik toegetreden tot de redactie van de Grauwe Gors. Aangezien ik nog niet zo lang lid ben van Avifauna Groningen en bovendien nog nauwelijks aan activiteiten van de vereniging heb deelgenomen, ben ik voor de meeste leden nog onbekend. Daarom wou ik mijzelf hier als vogelaar aan de lezer voorstellen, waarbij ik ook wat van mijn ervaringen zal vertellen.

Afrikaanse Schaarbek
Rhynchops flavirostris

De liefde voor en de interesse in de natuur is mij al met de paplepel ingegoten. Dat kon ook haast niet anders met twee ouders die dat ook van huis uit hadden meegekregen. In de weekenden trokken we met het gezin er vaak op uit om te wandelen in de natuur. Al vroeg begon ik naar namen van vogels en planten te vragen. Vooral van mijn vader, net als ik oud-NJNer, heb ik toen veel opgestoken.
Tijdens een kampeervakantie op Vlieland – ik was toen denk ik vier jaar oud – moest ik 's nachts een keer even de tent uit. Overeind gehouden door een van mijn ouders en nog half in slaap stond ik achter de tent iets te doen, toen plotseling in de verte een vogel verstoord in de nacht zijn roep liet schallen.
Slaapdronken moet ik toen (geheel correct) hebben gemompeld: 'Hoor, een Wulp!' Ja, het zat er kennelijk al vroeg in...
Toen ik er de leeftijd voor had bereikt (12) sloot ik me dan ook direct aan bij de NJN. We waren toen net in Twente komen wonen en die streek heb ik tussen 1966 en 1972 in alle richtingen doorkruist, vaak met een groepje NJN-ers maar ook wel alleen, eerst gewapend met een kijker en „de Kist", later vooral met „Heukels" en een loep. Vogels hadden namelijk de vervelende gewoonte om vóór je ze thuis had kunnen brengen weg te vliegen of zich diep in de struiken en boomkruinen aan het zicht te onttrekken, plantjes leken toen makkelijker te benaderen. In die tijd werd ik vooral een wintervogelaar.
Op een keer tijdens een excursie in het Haaksbergerveen verzuchtte een NJN-ster: 'Goh, ik wordt Tureluurs van die Tureluurs!' Ik moest haar corrigeren: 'Dat zijn geen Tureluurs, dat zijn Wulpen.' 'Nou Wulps dan!', gooide ze er uit voor ze goed en wel in de gaten had wat ze zei. De kleur die haar gezicht toen kreeg, viel met geen pen te beschrijven. Even later lagen we met zijn allen door onze kijkers te turen naar een paartje baltsende Korhoenders.
Mijn eerste kennismaking met de natuur buiten Europa (Zimbabwe,1986) was overweldigend. Ten eerste, doordat ik met zoveel voor mij nieuwe plantenfamilies werd geconfron-

teerd, dat ik (voor het eerst) zelfs nauwelijks iets direkt op familie thuis kon brengen. Zeer frustrerend! Ten tweede door de enorm rijke avifauna die ik daar aantrof. Voor het eerst waren vogels voor mij beter te vatten dan planten. Redelijke vogelgidsen waren daar wel voor handen, flora's van de streek niet. Vogels kijken was toen voor mij nog niet een overweging bij het beslissen over reisbestemmingen, maar dat bezoek heeft daar wel verandering in gebracht.

Afrika bleek ons zo goed te bevallen dat we een jaar later voor vier jaar naar Mozambique vertrokken. Newman's Birds of Southern Africa maakte toen wèl deel uit van mijn bagage. Helaas was in Mozambique buiten de steden de burgeroorlog tussen FreLiMo en ReNaMo nog in volle gang, zodat we om veiligheidsredenen nauwelijks buiten de steden mochten komen. Wel konden we vrijelijk de omliggende landen bezoeken. Zo heb ik, zij het moeizaam, een hoop van de Zuidelijk- en Oostelijk-Afrikaanse avifauna opgestoken in de directe omgeving van Maputo maar vooral daarbuiten: ondermeer in Swaziland, Lesotho en Kenia. Moeizaam, want contact met vogelaars die goed met de locale avifauna bekend waren, had ik daar niet. Dat had helaas ook tot gevolg dat mijn kennis van de Afrikaanse vogelgeluiden beperkt bleef. Bandjes of CD's met vogelgeluiden uit die regio waren toen nog niet zo gemakkelijk verkrijgbaar

Toen we vier jaar na terugkeer uit Mozambique opnieuw de gelegenheid kregen om voor een aantal jaren naar Afrika te gaan, hoefden we ons geen moment te bedenken en zo vertrokken we eind 1995 naar Zambia. Daar bleek een kleine doch zeer actieve vereniging te bestaan – de Zambian Ornithological Society, afgekort ZOS. Hier sloot ik mij uiteraard direct bij aan, eerst als gewoon lid, maar al gauw ook als bestuurslid en redacteur van de nieuwsbrief en het jaarboek.

ZOS telt onder haar leden een aantal zeer goede veldornithologen (amateur en semi-professioneel), die niet zelden ook de leiding van de maandelijkse excursies in handen hadden. Van hen heb ik heel veel geleerd (met name wat betreft vogelgeluiden) en al gauw kon ik hen onder mijn vrienden rekenen. Eén van hen is een meester in het imiteren van vogels. Heel vaak wist hij door hun roep of zang na te doen, allerlei vogels vanuit het groen in het zicht te lokken, zodat ze voor iedereen goed te zien waren. Het verhaal gaat dat het hem één keertje niet leek te lukken. De vogel, die hij toen uit een dicht bosje wilde lokken, bleef maar hardnekkig uit het verborgene antwoorden, totdat bleek, dat het een andere ZOSser – ook een niet onverdienstelijke imitator – was die hetzelfde vanaf de andere kant van het bewuste bosje probeerde. De vogel, die zich in eerste instantie éénmaal had laten horen, was natuurlijk allang gevlogen.

Roodkopkrombek
Sylvietta ruficapilla

Zambia is voor vogelaars een waar paradijs. Het ligt ingeklemd tussen de Centraal-, Oost- en Zuidelijk-Afrikaanse regio's. De avifauna van Zambia telt dan ook soorten uit al deze drie gebieden. Bovendien komen er een hoop trekvogels vanuit het Noordelijk halfrond om de winter te ontvluchten. En dan herbergt het ook nog eens enkele wetlands van wereldbelang: de Zambezi-floodplain en de Kafue-flats. Hier komen enorme aantallen watervogels uit West-Afrika en het Westelijk-Palearctisch gebied overwinteren. Ik heb me bijvoorbeeld laten vertellen dat verreweg het grootste deel van de Europese Vorkstaartplevieren langs de Kafue overwintert.

Vóór mijn verblijf in Zuidelijk Afrika had ik het me nooit zo gerealiseerd (en ik denk veel vogelaars hier met mij), dat veel vogels, die je 's zomers hier tegen kunt komen, dáár overwinteren. Om er eens een paar te noemen: Bruine en Grauwe Kiekendief, Boomvalk, Gierzwaluw, Boerenzwaluw, Huiszwaluw, Grasmus, Fitis, Grote en Kleine Karekiet, verschillende Rietzangers, Grauwe Klauwier,

Kleine Klapekster.
Van vogels waarvan op de Europese verspreidingskaartjes geen overwinteringsgebieden staan aangegeven, hoeft dat geen verbazing te wekken, maar neem nu bijvoorbeeld de Kemphaan. Volgens Jonsson 'trekken broedvogels uit Nederland zuidwaarts tot in Afrika, terwijl groepen uit Noordoost-Europa en Siberië in Nederland komen overwinteren'. Hierbij vinden we dan nog op het bijbehorende verspreidingskaartje wat overwinteringsgebieden aangegeven, voornamelijk rond de Middellandse Zee. De meeste Kemphanen (ook vogels uit Noordoost-Siberië) vliegen echter door tot ver ten zuiden van de Sahara. Je kunt ze ook in Zambia bij duizenden tegelijk tegenkomen. Gezien het verschil in grootte tussen mannetjes en vrouwtjes èn het feit dat ze daar geen paargedrag vertonen werden mannetjes en vrouwtjes Kemphaan vroeger in Zuidelijk Afrika overigens voor twee verschillende soorten gehouden.
Veel Palearctische trekvogels zijn daar in het zuiden vaak ook veel makkelijker waar te nemen. Omdat ze daar niet broeden houden ze zich ook minder verborgen en vogels die hier doorgaans alleen paarsgewijs territoria bezetten vind je daar vaak in groepjes. Zo had ik in Zambia op een middag in november een keer een groepje van acht Europese Wielewalen in onze tuin die zich in korte vluchtjes vanuit een hoge boom te goed deden aan dikke termieten die net op dat moment aan hun bruidsvlucht bezig waren.
Net zoals er hier in Nederland 's winters af en toe wat trekkers blijven hangen (zoals bijvoorbeeld Tjiftjaf en Zwartkop) blijven er ook in Zambia vaak wat van die gasten overwinteren. Meestal gaat het dan om jonge vogels, die nog geen drang tot voortplanten hebben. Ooievaars bijvoorbeeld. Dat het daarbij om vogels gaat die uit deze streken komen, is zeer waarschijnlijk. De meeste in Zambia van Ooievaars teruggevonden ringen komen uit Duitsland en Denemarken.
Sommige van die Palearctische trekvogels konden ons in Zambia nog wel voor identificatieproblemen plaatsen. Zo was het voor ons bijvoorbeeld steeds een sport om de Afrikaanse en de Europese Koekoek uit elkaar te houden. In de periode dat die samen in de regio aanwezig zijn houden ze zich beide stil en ze verschillen maar heel weinig van elkaar. Je kon het alleen aan de hoeveelheid geel op de snavel zien.
Maar uiteraard biedt Zambia ook onderdak (permanent of tijdelijk) aan veel vogels die we van hier niet kennen. Ook daarover zou nog wel het een en ander te vertellen zijn, maar dat lijkt me in een blad gewijd aan de Groninger avifauna minder op zijn plaats. Om toch iets van de Afrikaanse vogels te laten zien heb ik een paar tekeningen en/of1 foto's van mijn hand uitgezocht als illustraties; niet zozeer bij het verhaal maar meer om een beetje de sfeer van de Afrikaanse kant van het verhaal aan te geven.

Witstaartmonarch
Elminia albicauda